

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA 1 (P1)

PUDUNGWANA 2012

MEMORANDAMO

FREE STATE

MATSHWAO: 120

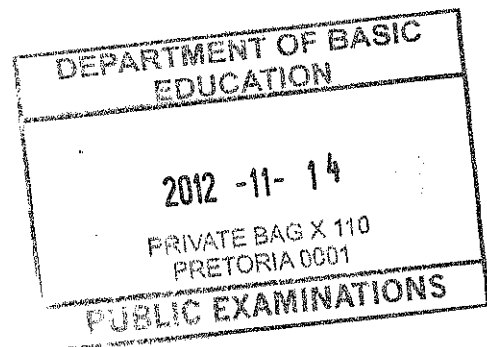
Memorandamo ona o na le maqephe a 10.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1****TEMA YA A**

- 1.1 Ke sebohodi (sa lenaneo la Shift SABC). ✓ (1)
- 1.2 E se nang sekontiri/E lerole/E le lepoqo/Ya mobu. ✓ (1)
- 1.3 Dilemo tse 7 tse fetileng/Dilemo tse supileng tse fetileng/ 7 ✓ (1)
- 1.4 E ne e le sebaka se sa tshepahaleng/se tletse bonokwane/se bolotsana. ✓ (1)
- 1.5 O ile a kgahlwa ke sebaka seo/Ke ka baka la botle ba tulo eo/o ile a rata sebaka seo/o ile a rata ntlo eo. ✓✓ (2)
- 1.6 Sebaka sena e ntse e ka sebaka sa mahaeng/Se hole le lerata/Se kgutsitse/ se na le diphoofole jwalo ka sa habo. ✓✓ (Motshwayi a kgethe e le nngwe). (2)
- 1.7 E ne e tshwanela sebaka seo e leng ho sona. ✓✓ (2)
- 1.8 C/A le mong. ✓✓ (2)
- 1.9 Aaron o ne a ke ke a e reka. ✓✓ (2)
- 1.10 O dumela ho reka ntlo eo/E bolela hore o ne a rata tulo eo. ✓✓ (2)
- 1.11 Tjhe, o ne a ke ke a di bolaya hobane o a di rata/ o di tiwaetse/o ne a phela le tsona. ✓✓ (2)
- 1.12 Ke ne ke tla mo thiba hore re se ye moo/Ke ne ke tla mo jwetsa hore ha ke na kgahleho sebakeng seo/Ke ne ke tla mo tsebisa hore ha ke rate sebaka seo. ✓✓

KAPA

Ke ne ke tla ya le yena moo ke batle ho bona hore na o fela a nkisa sebakeng seo se sa tshepahaleng kapa o nkisa ho se seng se haufi le sona. ✓✓ (2)
(motshwai a ele hloko karabo ya mohlalobuwa.)

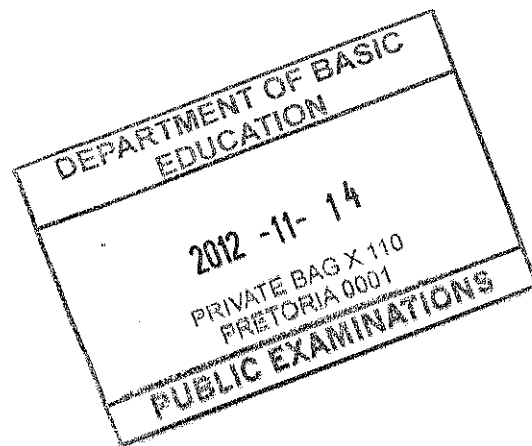

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

✓ = M.M

TEMA YA B: BOKGONI BA HO BOHA

- 1.13 Transnet. ✓ (1)
- 1.14 Terene/tjhutjhumakgala/lefokolodi la dithota. ✓ (1)
- 1.15 Ha o a dumellwa ho tshela/o se ke wa feta./ho tshela seporo ho kotsi. ✓✓ (2)
- 1.16 Ho hohela mahlo a mmadi/Ho ngoka thahasello ho mmadi/Ho kgahla mahlo a mmadi. ✓✓
(Motshwayi a tshwaye karabo e le nngwe feela ho tse boletsweng.) (2)
- 1.17 O ka letsetsa mohala/founela ho 0800 003 056. ✓✓ (2)
- 1.18 A ka tjhaiswa (hatwa) ke terene/a ka tswa kotsi/A ka tjheswa ke thapo tsa motlakase. ✓✓
(Motshwayi a tshwaye karabo e le nngwe feela ho tse boletsweng.) (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

✓ = M.M.

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2****TEMA YA C**

DINTLHA	QOTSO
1. Se potlakele ho etsa qeto ha o reka koloi.	1. Ha o batla ho reka koloi se etse qeto e kapele.
2. Bapisa theko ya koloi le tse tshwanang le yona.	2. Ha o se o tseba koloi eo o e batlang bapisa theko ya yona le ya tse ding tsa mofuta oo wa yona
3. Qeka morekisi ho theola theko ya koloi.	3. Buisana le morekisi a theole poreisi ya yona.
4. Hlokomela hore o se reke koloi e maamong a mabe.	4. Hlahloba maemo a yona hore a tsamaisane le nako eo e seng e e tsamaile.
5. Botsa ka menyetla eo karatjhe e fanang ka yona.	5. Batlisisa ka menyetla eo karatjhe e fanang ka yona.
6. Batla mangolo a koloi eo.	6. Fumana dintlha tse feletseng ka koloi eo o e batlang.
7. Beha tjehelete ka thoko ho lefella ditlhoko tse ding.	7. Behella tjehelete ka thoko ho lefella dintho tse ding.

Kabo ya matshwao:

1. Bakeng sa dintlha tse supileng.
2. Bakeng sa tshebediso ya puo.

(7)
(3)

Ho phema maemo ao ho ona mohlalobuwa a ka kolang matshwao a mangata a puo ho feta a kgutsufatso, e leng sona sepheo sa tekanyetso ya mosebetsi ona, ela hloko hore kabo ya matshwao a puo e lokela ho tsamaiswa ka tsela e tjena:

- ho ajwe letshwao le le 1 bakeng sa puo, ha ho hlahisitswe dintlha tse 1–3.
- ho ajwe matshwao a 2 bakeng sa puo ha a hlahisitse dintlha tse 4–5.
- ho ajwe matshwao a 3 bakeng sa puo ha a hlahisitse dintlha tse 6–7.
- Tlosa letshwao le le leng (1) ho matshwao kaofela a dintlha le tshebediso ya puo haeba mohlalobuwa a sa bontsha palo kapa ha kgutsufatso e le telele haholo.

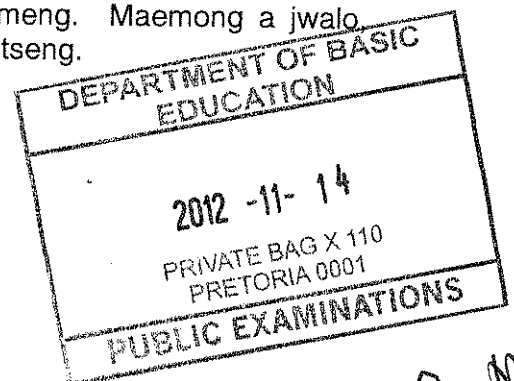
Mantswe a balwa tjena:

Polelo						Palo ya mantswe
Batla mangolo a koloi eo.	Batla	mangolo	a	koloi	eo	5

Ha motshwayi a tshwaya, a bontshe diphoso (tsa puo, mopeleto, ho arohannngwa/ho kopannngwa ha mantswe) tse entsweng ke mohlalobuwa ka ho di sehella mola ka tlase. Ha mohlalobuwa a nepile, motshwayi a bontshe ka ho etsa letshwao la ho nepa (✓), mme ha a fositse a bontshe ka ho sehella mola.

ELA HLOKO: Mohlalobuwa a se ngole dikgutsufatso tsa mantswe ntle le haeba dikgutsufatso tseo di ne di hlahisitswe temeng. Maamong a jwalo kgutsufatso e balwe jwalo ka lentse le feletseng.

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

7= M.M

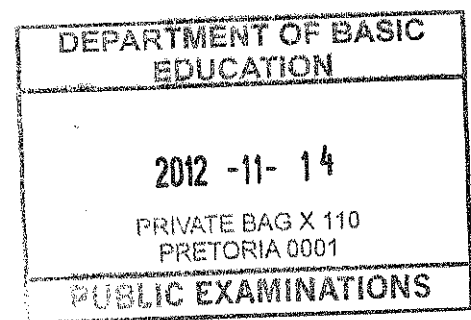
Qetellong, ha motshwayi a se a tshwaile a bontshe kabo ya matshwao ka ho sebedisa sekala sena se latelang:

Dintlha tse tadingwang	Matshwao	Senotlolo
Dintlha	7	Din =
Tshebediso ya puo	3	TP =
Matshwao kaofela	10	

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema:

- Seha mola hodima lentswe kapa polelo e fosahetseng, mme o bontshe mofuta wa phoso ka ho sebedisa matshwao a latelang:
- / bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arohana;
- __+ bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- mn bakeng sa mongolo (orthography) o fosahetseng;
- mp bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- mt bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotswe letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- p bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng/e sa amoheleheng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- λ bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe le/e siilweng pakeng tsa mantswe a mang;
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha.

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

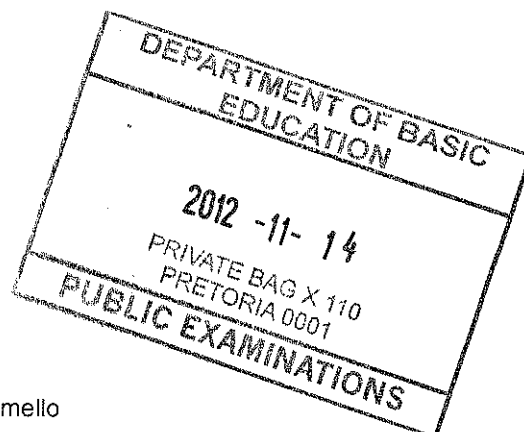

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

7= M.M

KAROLO YA C: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3: MANTSWE LE MOELELO WA ONA****TEMA YA D**

- 3.1 3.1.1 **Metswallenyana** ya hae e tla mo etela. ✓✓ (2)
- 3.1.2 **Mohlankananyana/mohlankanyana** wa Disebo o se a sebetsa. ✓✓ (2)
- 3.2 3.2.1 **Moshemane/moshanyana** o ne a ja dithethefatsi le yena. ✓ (1)
- 3.2.2 Bana bana kaofela ba ne ba hodiswa ke **monnamoholo**. ✓ (1)
- 3.3 3.3.1 Ngwana enwa ha a sa kgona ho reka **dijo**. ✓ (1)
- 3.3.2 O ne a se a bile a feletswe ke **diaparo/ diphahlo**. ✓ (1)
- 3.4 3.4.1 Ntho eo ngwanana enwa a e entseng **e mpe**. ✓ (1)
- 3.4.2 Bophelo ba hae bo ne bo le **thata/ boima**. ✓ (1)
- 3.5 3.5.1 Bana **ba banyane** ba ne ba tla thuswa ke yena. ✓ (1)
- 3.5.2 Lefu **le leholo** la hae e ne e le ho bua ka pelo. ✓ (1)
- 3.6 3.6.1 **ba** ✓ (1)
- 3.6.2 **e** ✓ (1)
(Mohlalobuwa a abelwe matshwao le ha a ngotse dipolelo ka botlalo.)
- 3.7 Dimakatso o ile **mohlankaneng** wa hae. ✓✓ (2)
- 3.8 3.8.1 Bana ba bang ba ile ba mo tsheha, ba re **lefuleholo** ke ditsheho. ✓ (1)
- 3.8.2 **Tabakgolo** mona ke tjehelete, e seng boitshwaro ba hae. ✓ (1)
- 3.9 3.9.1 qetwa ✓ (1)
- 3.9.2 ota ✓ (1)

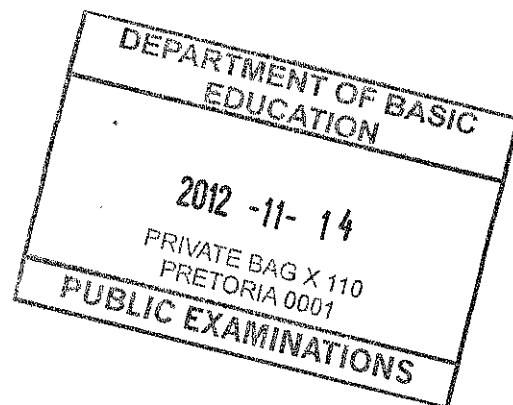
[20]

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

72 M.M

POTSO YA 4: SEBOPEHO SA DIPOLELO LE TSHEBEDISO YA TSONA**TEMA YA E**

- 4.1 4.1.1 Tjhelete ya banka e **kgutliswa** ke basadi. ✓✓ (2)
- 4.1.2 Basadi ba **dumeliwa** ke banna ho sebetsa. ✓✓ (2)
- 4.2 4.2.1 Basadi ba ne **ba sa** thuse banna ba bona. ✓ (1)
- 4.2.2 Lesotho **ha le a fetola** maemo a basadi. ✓ (1)
- 4.3 Letona le boletse hore **ba tla** etsa tsohle ho fetola maemo ana/Letona le boletse hore **ba tla** etsa tsohle ho fetola maemo **ao**. ✓✓ (E le nngwe feela.) (2)
- 4.4 Banka e tla adima basadi tjhelete **ha** ba entse kopo/**Ha** basadi ba entse kopo, banka e tla ba adima tjhelete. ✓✓ (E le nngwe feela.) (2)
- 4.5 Ke tla **ikopa** sekolong ka nako ya kgefutso. ✓✓ (2)
- 4.6 4.6.1 Ke ile ka **bona** bana ha ba tswa sekolong. ✓✓ (2)
- 4.6.2 Bao **bona** ke bana ba sekolo se seng/Mme o bala makasine wa **Bona**. ✓✓ (2)
- 4.7 4.7.1 Banka yona e **tla** ikgotsofatsa. ✓✓ (2)
- 4.7.2 Ba **tla** lokela ho hlahloba kgatelopele. ✓✓ (2)
- [20]**

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

72 M.M

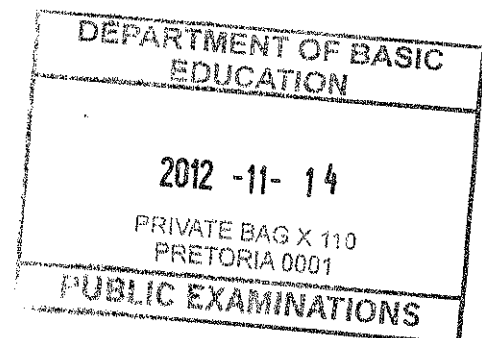
POTSO YA 5: DIKHATHUNU**TEMA YA F**

- 5.1 E le motho ya diehang ho utlwisisa/E le motho ya sethotho/E le motho ya batlang ho jwetswa ntho e le nngwe ha ngata/E le motho ya sa etseng dintho pele a fumana tsebo e felletseng ka tsona/E le motho ya latellisang ya sa etseng dintho feela. ✓✓
(Maikutlo a mohlahlobuwa a ananelwe.) (2)
- 5.2 E na le tshekamelo ya hore ba nahanisisa ditaba pele ba nka diqeto ha banana bona ba thabela ho etsa dintho pele ba di nahanisisa/Banana ba dumellana kapele ka tseo ba batlang ho di etsa ha bashemane bona ba sekaseka se lokelang ho etswa/Ho tadima ditaba ka lehlakore le le leng/O bontsha tshekamelo. ✓✓
(Maikutlo a mohlahlobuwa a ananelwe ha feela a bontsha tshekamelo e itseng.) (2)
- 5.3 Thabo ha a rwala masale ha Neo yena a a rwetse/Moriri wa Thabo ha o phuthwa hantle jwalo ka wa Neo. ✓✓ (2)
- 5.4 D/O thabile. ✓
(Motshwayi a tshwaye karabo e le nngwe feela.) (1)
- 5.5 C/Ho senya metsi. ✓
(Motshwayi a tshwaye karabo e le nngwe feela.) (1)
- 5.6 Tjhe, ho bapala ka metsi ho ka baka mathata a hore naha ena e qetelle e hloka metsi/Afrika Borwa e na le leqeme la metsi. ✓✓ (2)
- [10]

POTSO YA 6: HO LOKISA DIPHOSO TEMENG**TEMA YA G****PUO YA LAPENG**

Ho ✓ lokile ho isa ✓ ngwana wa hao sekolong se tlase se nang le dipuo tse fapaneng tse jwalo ka Sepedi, IsiXhosa, IsiZulu, ✓ Setswana le Sesotho. ✓ Hang ha ngwana a se a na le motheo wa puo ya lapeng, ✓ ho ba bonolo ✓ ho ithuta puo ya Senyesemane. Ho bohlokwa hore ngwana ✓ e mong le e mong a ithute puo ✓ ya hae pele. Puo e nngwe ✓ le e nngwe ya lapeng e bohlokwa. ✓

[10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 60

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

-7- M.M

KAROLO YA D: DINGOLWA**MAKUMANE A THATA A BOPHELO – JM Maqubela****POTSO YA 7: NALENG TSA PHAKWE**

- 7.1 Ke Lebenya Nkokoto. ✓ (1)
- 7.2 E yang Germiston. ✓ (1)
- 7.3 O ile a kgakgathwa ke batho ka tereneng. ✓✓ (2)
- 7.4 Ba tswa mosebetsing. ✓ (1)
- 7.5 Ka Labohlano/Ka di 2 Mphalane 1993. ✓ (1)
- 7.6 O ne a bona terene e kgeloha seporo. ✓✓ (2)
- 7.7 Ba utlwile ho thwe terene e a tjha. ✓✓ (2)
- 7.8 Ho ile ha fifala ka mahlong/mangole a thothomela/ya ka ho lla mangenengene ka ditsebeng. ✓✓
(E le nngwe feela). (2)
- 7.9 Ke ho bona terene e kgeloha seporo. ✓✓ (2)
- 7.10 O ne a nahana hore o ntse a shapuwa/ a kgakgathwa. ✓✓ (2)
- 7.11 Batho ba hlola ba kgakgathuwe ditereneng. ✓✓ (2)
- 7.12 Tjhe, o lokela ho mo sheba hore o tlo o etsang.

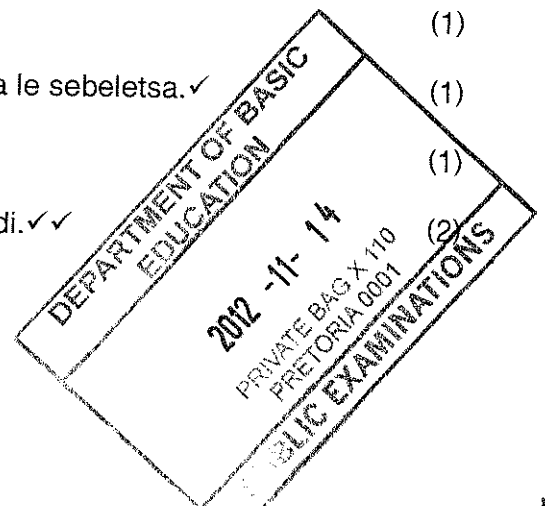
KAPA

- O lokela ho tutubala feela hobane o sa rate ho bona ha o tswa kotsi. ✓✓ (2)
- [20]**

KAPA**POTSO YA 8: SELLO LE BOPHELO**

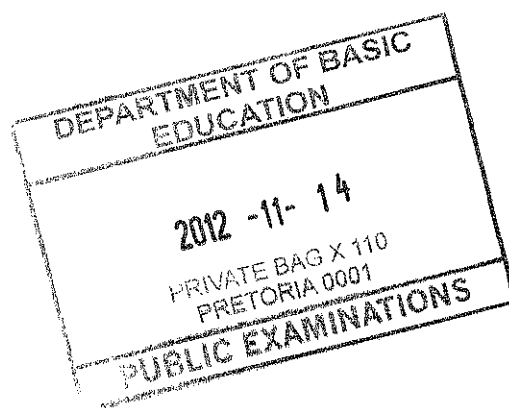
- 8.1 Ke Ntswaki/Ntswaki Phokojwe. ✓ (1)
- 8.2 Fabriking Welkom/fabriking/ Welkom. ✓ (1)
- 8.3 O o fumanetswe ke ntatae lekgoweng leo a neng a le sebeletsa. ✓ (1)
- 8.4 O ne a na le bana ba bane. ✓ (1)
- 8.5 O ile a fihla lata mosebetsing ka makgetlo a mabedi. ✓✓

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

- 8.6 O ile a fumana mosebetsi o patalang tjhelete e ngata yaba o lebala ka sekolo. ✓✓ (2)
- 8.7 Koi e ile ya robaha tseleng. ✓✓ (2)
- 8.8 E paka hore o ne a batla ho ipolaya. ✓✓ (2)
- 8.9 Batho ba bangata ba ye ba hlahelwe ke se hlahetseng Sello mme ba boele ba iphumane hape. (2)
- 8.10 Ntata bona e ne e se e le rakgwebo mme ba batla ho mo thusa ho e tsamaisa. ✓✓ (2)
- 8.11 Ba tshwana ka ho ba mosa/ba pelo di ntle/ba na le mohau. ✓✓ (E le nngwe feela). (2)
- 8.12 Ee, motho o lokela ho leboha ha a ile a thuswa/Ke ketso e bontshang botho. ✓✓ (2)
- KAPA
- Tjhe, o ne a ka nna a ba leboha ka tsela efe kapa efe.
(E le nngwe feela). [20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 120

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

7- M.M.